

Kötülüğün Sıradanlığı ve Organize Kötülük

Hasan Süzen

Bana kötülüğün resmini yapabilir misin? diye sorsalar, berbat resim kabiliyetimle tabii ki hayır deyip, ama haritada yerlerini gösterebilirim ya da anatomisini tasvir edebilirim derdim. O yüzden kötülüğün nasıl sıradanlaştığı ve organize hale geldiğine dair bir giriş yazısıyla seriye başlamayı tercih ettim. Çünkü zamanın son demine geldik ve kötülüğün, insanlık tarihinde rastlamadığımız kadar canavarlaşmış tahripkârlığına şahit oluyoruz. Bu tahrip karşısında kötülüğün sıradanlığı (banality of evil) kavramını hafızalarımıza kazıyan Hannah Arendt bile bu kadarını tahmin etmiş miydi? Emin değilim.

Bu tahribin oluşması, ancak bir toplum adına en tehlikeli senaryo olan cehalet, ahlaksızlık ve vicdansızlığın alayım kıvamına gelmesiyle mümkün olabilir. Böyle bir ekosistemde; ahlak ve erdeme dair tüm öğretiler ve kriterler toplu mezarlara gömülmüştür. O yüzden eşkıyanın dünyaya hükümdar olmasına, "zombi" leşmiş yığınların her gün tecavüzüne uğradığı çıplak kralı bereket tanrısı sanmasına, onun bir höykürmesiyle sıradan görünümü insanların bile hiç duraksamadan bir anda canavara dönüşmesine, damarlarında akan fosseptiğin ağızlarından taşmasına, şeytanlaştırılan "dişsizlerin" kardeşleri tarafından parçalanmasına, araçsal aklın, masumiyeti sadece kötülere daha fazla azgınlaştıran bir olguya dönüştürmesine, kötülüğün selinde ilk önce insanlığı görünmez kılan kadın, çocuk, hasta ya da yaşlıların boğulmasına, ağaç kökünün diyet mönüsüne eklenmesine, maktulün mirasının katile kalmasına, teknolojinin çağdaş kötülüğü taşıdığı noktanın şeytanı utandırmasına, post-modern soykırım, katliam, sistematik öldürme, işkence ya da boykot ile radikal kötülük arasında ortaya çıkan "mükemmel pozitif korelasyona", entelektüel derinliğin dahi ahlaki sığlığın önüne geçememesine, sonuçta zavallı bir avuç iyinin de toprağın altındakilere öykünmesine şaşırılmaması gerekir.

Söz konusu ekosistemde, radikal kötülüğün "post-truth" dünyası ve sahte cennetleri içinde bile görmesini bilene, kötülüğe dair yeterince işaret vardır aslında. Örneğin; kötülüğün fanatikleri, "existenz neid sendromunun" (başkasının varlığını kıskanmak, hazımsızlık) etkisiyle gün yüzü görmemiş bin bir zorbalık ve hile ile ferrarisini çaldıkları bilgenin yerine geçerler. Normal yollarla asla elde edemeyecekleri makama, paraya, karşı cinse, sözde itibara ve takdire çöktüklerinde dahi bir türlü örtbas edemedikleri eğretiliğin, zevksizliğin, sonradan görmeliğin, aşırı israfın, durduğu yer neresiyse içini veya altını dolduramamışlığın sebebi hep bundandır.

Tasvir edilen şu halleriyle, içinde yaşadığımız zamanın çocuklarında baskın gene sahip olan kötülüğün, her türlü kimlik tasnifinden bağımsız olarak, insanlığın ortak mirası değerler

sisteminin toptan reddiyle birlikte kemikleştiği açıktır. Dolayısıyla bu zamanın kötülerinin, aidiyet iddia ettikleri her türlü dini, milli ya da ahlaki kimlik de sahtedir. Dahası insanı düşünen bir varlık olarak tanımlayan kimi düşünürlerin tezlerini çürüterek bilinçli bir şekilde düşünmemeyi tercih ettikleri, dolayısıyla iyiyle kötüyü birbirinden ayırmaktan vazgeçtikleri de ortadadır. Buna bağlı olarak, canavarca eylemleri yapan, kutsayan, destekleyen ya da sessiz kalan ama en az Adolf Eichmann kadar sıradan görünümlü insanların çoğalmasıyla kötülüğün sıradanlaşma süreci de başlar.

Genel kabul bu şekilde olsa da bana göre bu neden değil sonuçtur. Düşünce yetisini kullanmadığından ve insanlığın ortak değerler mirasını hiçe saydığından iyiyle kötüyü birbirinden ayırt edemeyen failerin eseri olarak kötülük sıradanlaşır ve hatta organize hale gelir denilebilir. Hatta otoriteye itaat, din, ideoloji, kaynakların kıtlığı, eğitim, kültür gibi faktörlerin, kötülüğün sıradanlaşması müteakiben organize hale gelmesi üzerindeki etkileri detaylı şekilde inceleyebilir. Ancak bugün, farklı bir perspektiften, kötülüğün sıradanlaşması ve organize kötülükte iyilerin rolüne odaklanmayı tercih ediyorum. Ama öncelikle iyiler kulübünü tanımamız gerekir.

Geçirdiği zararlı mutasyon sonucu kötülüğe göre iyilik geni işlevsizleşmiş veya işlevi azalmıştır. Bu yüzden zamanın çocuklarında iyilik çekinik gene sahiptir. Söz konusu mutasyon sonucu iyiler kulübünün organik ve sözde üyeleri dört farklı kategoriye ayrılmıştır. Birinci kategoridekiler, en zayıf halkadakilere dir. Kötülüğün havuç-sopa matematiğini daha işletmesine gerek bile kalmadan, ilk hamlede gösterilen kapıdan geçiş yapıp kötüler kulübüne doğrudan kaydolurlar. Bu kategorideki tipoloji aslında pragmatik sebepler ya da konjonktürel nedenler ile bir şekilde iyiler kulübünde kendini bulmuştur. Ama spor hücreleri gibi derinlerinde barındırdıkları kötülüğün, uygun ısı, ışık ve nem şartları altında canlanmasıyla soluğu kötüler kulübünde alma eğilimi en yüksek olanlardır. Bunlar kötülük ajanı değildir, aksine jöle kıvamında ve bukalemun tabiatlı olduklarından kötülüğe koşarken bile iyi olduklarını vehmeden zavallılardır. Bu nedenle kötülük servisinden hızlı ve güvenli şekilde yararlanmalarını sağlayan "API token"ları arasında en gözde olanları yalan, dedikodu, iftira, haset, iki yüzlülük, faydacılık, fırsatçılık, korku, tamahkârlık, beklenti, kirli iş birliklerine teşne olmalıdır.

İkinci kategoridekiler ise iki alt gruba ayrılır: kötüler kulübünün gösterdiği havucu görünce iştahı kabaran, mahalle baskınının şiddetine göre transfer olup olmama konusunda med cezirler yaşayan, diğer grup ise sopayı görünce ya da yiyince "keşke"ler, "ama"lar, "zaten"ler sarmalında sıkışık kalan karaktere sahiptir. Yani her an birinci kategoriye oradan da kötüler kulübüne veya doğrudan doğruya "final destination-kötüler kulübüne" geçiş yapmaya hazır bir gürühtür. Bu katmandakiler, birinci halkadaki zavallılar gibi zayıflıkları, yeteneklerinden büyük ihtirasları, korkuları, tamahkârlıkları, fırsatçılıkları ya da cehalet ve

ahlaksızlığın alayım haline gelmiş DNA'ları yüzünden böyle davranmazlar. İnsanın akıl, nefis, ruh ve vicdan birleşimi hali yerine sadece akıldan oluşan halini kullandıkları için kendilerinden başka herkesi ve her şeyi sorgular, hatta suçlarlar. Doğal olarak incir çekirdeğini doldurmayan akıllarıyla kendilerini, başkalarını, hayatı, hadiseleri, evreni ... yorumlamaya kalktıkları için atom altı parçacıklardan galaksilere "hyperconnected" olan bu denkleme çözmeleri asla mümkün değildir. Asıl acınası olan sadece akıllarını kullandıkları için kendilerini "akıldan ibaret" bir yaratık zanneden bu tipolojiye bir şey anlatmanın beyhude oluşudur. Bunlardan şanslı olanları yaşayarak öğrenir, bir kısmı a'rafta ömrünü çürütür, diğer kısmı ise yukarıda arz edilen geçiş protokolüne uyup kötüler kulübüne transfer olur.

Üçüncü kategoridekiler, en başından itibaren aslında kötülük ajanı olup da iyiler kulübünde kötülük adına hareket eden tiplerdir. Üzerinde en az konuşmaya değer grup da doğal olarak bunlardır. Önemsiz olduklarından değil, aksine tarihin şahitliğinde kötülüğün, sosyal mühendislik aparatı olarak kullandığı başlıca unsurdur bunlar. Güvensizlik, akıl karışıklığı, akıl tutulması, mobilizasyon, manipülasyon, kara propaganda gibi virüsleri yayarak termodinamiğin ikinci yasasına uygun olarak entropiyi daima artırırılar. Dolayısıyla çöküşü hızlandırıcı etkisiyle bu grubu hafife aldığımdan değil, aksine en tanıdık tipoloji olması hasebiyle kısa kesmeyi tercih ettim.

Son kategoridekiler ise aslında iyiler kulübüne adını veren saf iyilerdir. Bu tipler, kötülüğün havuç-sopa matematiğini işletmesi karşısında uzatılan havucu boşaltım sisteminin son noktasından sahibine geri iade edecek kadar nazik, sopayı gerektiğinde mabadına destek değneği yapacak kadar yiğittirler. Psikolojik zaman okundaki metaforlara ya da kozmik zaman okunun yönüne takılmadan sadece termodinamik zaman okuyla, kaostan doğan düzen, yani entropi ile ilgilenirler. Diğer bir ifade ile entropi maksimum olacağı ana kadar iyi kalmaya ve iyiliğin doğurganlığı ile ilgilidirler. Bu yolda yalnızca iyi olmanın ağır bedeli değil aynı zamanda iyi olmanın olumlu faturası da umurlarında değildir. Kant'ın ahlak yasasında olduğu üzere, bu tipolojide iyilik istenci hiçbir çıkar ve faydaya bağlı değildir. İyiler kulübünün diğer üç kategorideki sözde üyeleri gibi ne a'rafta dolanır ne de kategoriler arasında gezinip dururlar. Doğruluğun yörüngesinden asla çıkmazlar, kötülüğün her türlü formu karşısında sahip oldukları süper direnç seti sayesinde sarsılma da yaşamazlar. İnsanın akıl, nefis, ruh ve vicdan birleşimi hali, bu tipolojide abideleşmiştir. Zindanda, kuyuda, sürgünde, gurbette, denizin altında, atmosferin dışında, zengin, fakir, güçlü, zayıf ya da herhangi bir durumda veya yerde olmaları bu durumu değiştirmez.

Artık kötülüğün sıradanlığında iyilerin rolüne gelebiliriz. İlk önce; iyi olamaya çalışanların bile zaman zaman unuttuğu ya da hiç farkında olmadığı o kadim bilgiyi hatırlatmak gerekir. İyiliğin göreceli ezikliğinde daha doğrusu sürdürülebilir iyiliğin tesis edilememesinde,

aslında kötülük ve kötüler etkisiz elamandır. Çünkü kadim bilgi bize tarihin şahitliğinde der ki sürdürülebilir iyilik fonksiyonunda kötülük ya da kötülerin girdi değeri yoktur dolayısıyla da fonksiyon çıktı değeri atayamaz. Yani kötülüğün radikalleşmesinde etken olsalar bile, kötülüğün yaygınlığı, şiddeti, kötülerin yetenekleri, kapasitesi, adanmışlığı gibi daha sayabileceğiniz n tane değişken değerinin sürdürülebilir iyilik fonksiyonunda, diğer bir ifade ile dünyanın yaşanılabilir bir yer olmasında etkisi yoktur.

Dahası iyilerin içine düştüğü olumsuz durumlarda da etkileri yoktur. Çünkü saf iyilik cevherine sahip olan kişinin bir çeşit doğal koruma kalkanı vardır. Tabir-i diğer ile iyilik cevherinin sağladığı "anti-access and area denial" kapasitesi sayesinde kötülük veya kötüler mevzii üstünlük sağlasa bile günün sonunda sürdürülebilir ve kalıcı bir üstünlük tesis etmesi teknik açıdan mümkün değildir. Kitabın orta yerinde konuşmak gerekirse; iyiler kulübünün parçalı yapısı ve saf iyilik klasmanına girmeye çalışanların gerektiği kadar iyi olmaması sonucu doğal koruma kalkanı işlerliğini yitirmeye başlar hatta yer yer delinir. Bu durumda dünyada oluşan vakum, Eichmann'ın adi kopyaları dolayısıyla hızla kötülük tarafından doldurulur ve iyiliğin şu anki göreceli ezikliği ortaya çıkar. Tekrar kadim bilgiye dönersek, ikinci önemli nokta iyilik ve kötülük arasındaki mücadelede niceliksel her türlü kıyaslanmanın da anlamsız oluşudur. Yani kötülük kulübü, ölmüş ve doğmamış tüm kötülerini de transfer etse, hatta Fermi'nin paradoksundan ilhamla "where is everybody?" deyip başka galaksilerdeki tüm kötülerini de kolonileştirse, iyilik cevherine zarar vermesi, iyilere tahsis edilen mirası yemesi mümkün değildir, iyilerin reddi miras durumu hariç. Sonuçta kötülüğün radikalleşmesi ve sıradanlaşmasında, diğer tüm faktörlerin ötesinde iyilik ve iyilerden kaynaklı vakumun hızlandırıcı etkisi ilk sırayı almaktadır.

Yazıyı buraya kadar okumaya sabredebilenler, kendilerinin hangi kategoriye girdiğine ve kötülüğün sıradanlaşmasındaki rolüne dair bir fikir sahibi olmuşlardır sanırım. Yazarın durumunu soran ya da merak eden olursa, aynı şekilde çalıntılıyıp deriz ki: bilmeyen ne bilsin bizi, bilenlere selam olsun! Radikal kötülük karşısında daha yaşanabilir bir dünya için bedel ödeyenlere de çizginin ve ufkun ötesine geçen yiğitlere de selam olsun!